

jan, Tanskan ja Islannin kansa: suomalaiset suhtautuvat kylä myönteisesti isien perhevapaisiin, mutta eivät kannata vapaan jakamista tasan vanhempien kesken.

Lapsiperheet ovat moninaisia ja joissakin perheissä arjen hyvinvointia määrittävät muita perheitä suuremmat haasteet. Kelan kirjassa haasteita tarkastellaan parisuhteen päättymisen, vammaisen lapsen vanhemmuuden sekä yksinhuoltajuuden näkökulmasta. Eroriskiä samoin kuin yksinhuoltajuutta analysoidaan kumpaakin kahdessa artikkelissa: Ilpo Airion vertaa ensisynnyttäjien eroriskiä avo- ja avioliitossa olevilla, Elina Ahola ja Heikki Hiilamo puolestaan vammaisen lapsen ja terveen lapsen vanhemmilla. Tulokset kertovat, että avioliitossa olevilla on

suurempi eroriski kuin avioliitossa olevilla ensisynnyttäjillä ja että pienen lapsen pitkäaikainen sairaus tai vamma lisää vanhempien eroriskiä. Hako-virta, Salin ja Haataja tarkastelevat yksinhuoltajiin kohdistuvia asenteita ja Elina Ahola elatustuen merkitystä yhden vanhemman perheissä. Suhtautuminen yksinhuoltajiin on muuttunut 2000-luvun kuluessa myönteisemmäksi, mutta edelleenkin kolmasosa suomalaisista epäilee yksinhuoltajien kykyä kasvat-
taa lapsensa. Noin puolet yksinhuoltajaaideista saa elatustukea, ja huomattava osa elatustuesta maksetaan elatusavun laiminlyönnin vuoksi.

Kirja päättyy Laura Kalliomaa-Puhan ja Päivi Tillmanin artikkeliin, jossa esitellään omaishoitajakyselyn tuloksia

lapsen omaishoitajana toimivien vanhempien näkökulmasta. Iso osa omaishoidossa olevista lapsista on kehitysvammaisia. Lasten omaishoitoperheet tarvitsevat usein erilaista tukea kuin muut omaishoitoperheet. Omaishoito hankaloittaa erityisesti äitien työssäkäyntiä, ja toimeentulo on usein muita lapsiperheitä niukempaa.

Laulu 573566 perheestä on painava tietopaketti perhepolitiikasta ja lapsiperheiden hyvinvoinnista kiinnostuneille. Vaikka kirja ei kata koko perhepolitiikan tai perheiden hyvinvoinnin kysymysten kenttää, se tarjoaa tuhtia evästä perhepolitiikan valmistelijoille ja päätöksentekijöille. Myös tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden kannattaa selata kirjaa ahkerasti.

Kahden sodan oikeushistoriaa

JARKKO ESKOLA

Vappu 1.5.2016 ja vasemmiston yhteinen ja ensimmäinen vapputilaisuus kansalaistorilla. Nyt on kävelty Hakaniemestä Rautatientorin kautta tänne eduskuntatalon eteen. SAK:n kuukauden kuluttua paikkansa jättävä puheenjohtaja Lauri Lyly on juhlapuhujana, ja ”saarna” koskee kilpailukykysovimusta, jota ammattiyhdistysliike ja työnantajat ovat hieman vastentah-
toisesti, mutta Sipilän hallituksen painostamana tavoittelemassa. Tapaan torilla vain pari tuttua, ikätoverini ovat jo kaikon-
neet tai poistuneet kuka minnekin. Jukka Kekkonen on toril-

la, käyn tervehtimässä ja toivotan hänet jo ennakolta tervetulevaksi Käpylän kirjastoon, jossa hänellä on mahdollisuus kertoa uudesta kirjastaan. Tiistaina 3.5. kello 18.00 istun kuuntelemaan häntä kirjastossa ja ostan samalla hänen kirjansa, jonka hän myös ystävällisesti signeeraa.

Käytän kirjan lukemiseen lähes kuukauden. Etenen pienissä paloissa. Vuoden 1918 ja sitä edeltävät ja sitä seuraavat tapahtumat ovat kirjan alkuosan keskeinen sisältö. Kekkonen oma tausta oikeushistorian ja roomalaisen oikeuden professorina, aktiivisena rikosoikeuden, kontrol-

Jukka Kekkonen
Kun aseet puhuvat
Poliittinen väkivalta Espanjan
ja Suomen sisällissodissa
Art House, 2016

lipolitiikan ja taloudellisen sääte-
lyn tutkijana ja yhteiskunnallisti
aktiivina osallistujana antaa kir-
jalle vakuuttavuutta ja lisää sen
painoarvoa. Oikeushistorioitsi-
jana Kekkonen kokee edenneen-
sä kirjan kohdalla alueelle, jota ei
ole tutkimuksellisesti paljontaan
kartoitettu. Kirjaa esitellessään
hän toteaa, että vertaileva histo-
riankirjoitus sinänsä on jo tuttua

mutta oikeushistoriallinen maitten välinen vertailu vielä alkuvaiheessaan. Kirjan keskeisenä ajatuksena on koettaa analysoida Suomen sisällissotaan johtanutta kehitystä, sodan aktiivisia, vajaan neljä kuukautta kestänyttä taistelua sekä kapinan jälkeistä vaihetta. Lähestymiskulma ja tarkastelu kohdentuvat oikeudellisiin prosesseihin, niiden puuttumiseen, niiden oikeuttamiseen ja niiden seuraamuksiin sekä valtio-oikeudellisella että kenttä- ja oikeuslaitostasolla.

Vastaavan analyysin tutkija tekee myös Espanjan sisällissodasta. Lukijalle, jolla on puutteelliset tiedot tämän sisällissodan taustasta ja sen kehityksestä, kirja antaa hyvän johdatuksen tähän Euroopan poliittiseen historiaan laajemminkin vaikuttaneeseen tapahtumaan. Espanjan sisällissotahan, alkaessaan vuonna 1936 ja jatkuaan vuoteen 1940, edelsi ajallisesti toista maailmansotaa. Sen katsotaan myös toimineen osittain Saksan sotakoneiston koekenttänä ja Neuvostoliiton kansainvälisen kommunismin leviämisalustana.

Suomen sisällissota oli vasemiston ja työväen aloittama kapina, joka kohdistui kansallisen itsenäisyyden vain vajaa kaksi kuukautta aiemmin julistanutta hallitusvaltaa kohtaan. Se päättyi muutamassa kuukaudessa hallituksen joukkojen voittoon ja palautti demokraattisesti valitun hallitusvallan. Kapinan haavat arpeutuivat useampien vuosikymmenien kuluessa. Espanjan sisällissota syttyi poliittisen oikeiston ja sotilaiden kapinana tasavaltalaista demokraattisesti valittua hallitusta vastaan. Se oli siis luonteeltaan käännteinen omalle sisällissodallemme. Se oli sotilaallinen ja taloudellista val-

taa käyttäneen oikeiston poliittinen vallankaappaus, joka johti pitkittyneen sisällissodan jälkeen vuosikymmeniä kestäneeseen oikeistodiktatuuriin.

Miten näin erilaisista lähtökohdista puhjenneita sisällissotia ja ajallisesti hyvinkin erilaisiin yhteiskunnallisiin oloihin syntyneitä kapinoita voi verrata keskenään? Miten niiden oikeuslaitokset voisivat olla vertailun kohteena?

Tutkijana Kekkonen on perehtynyt hyvin sekä Suomen että Espanjan kyseisen ajankohdan yhteiskunnallisiin tapahtumiin. 500-sivuisen teoksen sisältäyty 105-sivuinen lähdeviiteosuus, jossa selvitetään, millaisiin aineistoihin tutkijan tulkinat nojautuvat.

Kekkonen vertaileva oikeushistoria perehtyy siihen, miten Suomen ja Espanjan sisäisissä konflikteissa osapuolet toteuttavat tuomiovaltaansa, miten ne konfliktin eri vaiheissa pyrkivät perustelemaan kuolemantuomioita ja muita rangaistuksiaan, miten konfliktin alun kriisissä puuttuu oikeudellinen pohja toteutuneilta rangaistuksilta ja miten niitä myöhemmin koetetaan puolustaa ja oikeuttaa oikeudelliselta kannalta. Tässä tuomiovallan ”laillisuus”arviossaan Kekkonen katsoo sisällissodassa olevan kolme vaihetta. Vallananastus johtaa alun terroriin, jossa tuomiot ovat kenttätason nopeita reaktioita ja usein vastustajien eliminointeja. Seuraavassa vaiheessa pyritään löytämään kenttäoikeuden tuomioille jo juridista oikeutusta, mutta todistustaakka on vain vallankäyttäjillä eikä tuomion kohteelle anneta oikeudellista puolustusmahdollisuutta. Vallitsee ”laiton laillisuuden tila”. Konfliktin rauhoittuessa tai päättyessä saattaa

vallita uudelleen terroriluontoinen ”kostonkierre”, jossa voittajaosapuoli rankaisee konfliktiin hävinnyttä osapuolta ja oikeutta nämä ”tuomiot” edellisten aiheuttamilla teoilla.

Oikeushistorian tutkijana Jukka Kekkonen kiinnittää huomiota siihen, miten kauan itse sisällissodan päättymisen jälkeen kestää konfliktin sisäisen logiikan ymmärtäminen ja sen tasapuolinen arviointi ja ns. historiallisen totuuden sisäistäminen. Ensimmäinen ”totuus” on konfliktiin osallistuneiden ja sen voittajien kirjoittama historia. Seuraava sukupolvi kyseenalaistaa tämän ”totuuden”, mutta sen mahdollisuudet voivat rajoittua tietojen katoamiseen tai niiden vielä hajanaisina palasina oloon ja osittaiseen arkistojen salaamiseen. Vasta kolmas sukupolvi irttoa konfliktiin osallistuneiden tunnemaailmasta ja kykenee uudelleen suorittamaan historiallisen arvion oman aikakautensa yhteiskunnallisessa todellisuudessa. Totuus, jos sellainen on, hahmottuu vasta kumulatiivisena tiedon kerrostumana.

Suomi saattaa jo olla edennyt kolmanteen tutkijasukupolveen, ja kumulatiivinen tutkimus alkaa antaa mahdollisuuden kokonaisarviointiin omasta sisällissodastamme.

Espanjan sisällissodan tutkintaa ja tulkintaa hämärtää vielä Francon 40-vuotinen diktatuuri ja sen päättyminen vielä elossa olevan sukupolven aikana.

Espanjan hallituskriisi ja päättyminen kansanedustuslaitoksen hajottamiseen ja uusiin vaaleihin on osa tuota kansakunnan sisäistä vallanjaon uudelleen hakua. Kekkonen osoittaa tutkimuksessaan, kuinka hajallaan Espanjan sisällissodan arviointi edelleen on.

Kun aseet puhuvat on kiintoisa arvio kahden erilaisen maan poliittisen väkivaltakoneiston valankäytöstä valtion sisäisen kah-tiajaon ja sisällissodan tilantees-sa. Jukka Kekkonen haluaa tut-kimuksellaan avata näköalaa ver-

tailevan oikeushistorian mahdol-lisuuksiin syvemmän ymmär-ryksen saamiseksi eri puolilla maailmaa koko ajan toteutuvi-en sisällissotien sisäiseen logiikkaan. Ehkä tietoisuus väkival-takoneiston samankaltaisuudes-

ta erilaisissakin yhteiskunnalli-sissa oloissa auttaa myös selkiin-nyttämään konflikteihin puut-tumisen mahdollisuuksia ja ym-märtämään niiden kehityksellis-tä vaihetta. Ehkä kirjaa voisi lu-kea myös rauhan kirjallisuutena!

Antti Eskolan vanhuus

MATTI VIRTANEN

Itse asiassa paras pelkistys elo-kuussa ilmestyneen uutuuden rakenteesta ja sisällöstä on Tou-ko Hujasen ottama hieno musta-valkoinen valokuva Antti Esko-lan kasvoista kirjan etukannes-sa. Hahmo ei nyt tavoittele pro-fessorimaista vakavuutta, vaan olemus on rento ja vapautunut. Toisaalta kasvojen uurteet kertovat, että mies on kuvan ottohet-kellä 81-vuotias ja monenlaisten vanhenemisen tuottamien huoli-en painama. Päälimmäinen vai-kutelma kuvasta kuitenkin on fyysisen olemuksen ylittävä poi-kamaisen ilkkurinen terävyys.

Kannen kuvan synnyttämi-en vaikutelmien kolminaisuus vastaa kirjan rakennetta. Esko-la käyttää ohjenuoranaan klas-sikkofilosofi Hegelin alun perin kehittämää teesi–antiteesi–syn-teesi-triadia. Samalla rakenteel-la Eskola sanoo tehneensä myös edellisen kirjansa. Sen teesinä on ”uskon” eli minussa on uskon-nollista uskoa. Antiteesi on sama kuin kirjan nimi (”vaikka en niin kuin kirkko opettaa”), ja synteosiosaa luonnehtivat sanat ”mutta kuitenkin”, mikä tarkoittaa, että kaikesta huolimatta Esko-la pitää itseään vähintäänkin kulttuurikristittynä.

Tässä kirjassa teesinä on se

helpotus, mikä vanhenemiseen ja eläkkeelle jäämisen voi liittyä, kun yksi suuri urakka on saatu valmiiksi. Antiteesinä ovat ne huolet ja murheet, jotka vanhe-nemiseen väistämättä liittyvät – eli millaisia kärsimyksiä loppu-elämä ehkä vielä tuo mukanaan. Synteeksi, jolla helpotuksen ja huolen vuorottelun voisi ylittää, Eskola ehdottaa kiinnostunutta suhtautumista siihen, mitä tapahtuu, kun vanhenen, eli millaisia ennen kokemattomia on-gelmia syntyy ja millaisia uusia ratkaisuja niihin joudun kehitte-lemään. Kaikissa kolmessa suhteessa Eskola käyttää käsitteelli-siä apuvälineitä ja kertoo samal-la paljon siitä, mitä hänelle itsel-leen on tapahtunut, saadakseen lukijan vastavuoroisesti pohdis-kelemaan omaan elämäänsä.

Ja tässähän Eskola onnistuu. Eskola kirjoittaa yhtä kiinnostavaa, oivaltavaa ja älykkään haus-kaa tekstiä kuin aina ennenkin, ja pitää näin dialektista peiliä lukijan omille (tuleville) koke-muksille.

Eläköitymisen helpotus on vapautumista ulkoisista pakoista ja rutiineista, mutta se on vapaut-ta jostakin. Kun kaikesta ajasta tulee omaa aikaa, se on vapautta johonkin, ja sille pitää löytää it-

Antti Eskola
Vanhuus
Helpottava, huolestuttava,
kiinnostava
Vastapaino, 2016

se sisältö – sellainen jännite, joka motivoi toimintaan.

Eskola käyttää orientoivana näkökulmana vanhaa Kurt Lewinin tutkimusta, jossa havainnoitiin katukahvilan tarjoilijan työtä. Laskuttaessaan seuruetta tarjoilija muisti hyvin, mitä kukin pöydässä istuva oli tilannut, mutta ei enää sen jälkeen, kun lasku oli maksettu. Asiakkaan tilaus synnyttää tehtävän eli jännitteen, joka vaikuttaa siihen, mitä hän muistaa. Kun asiakas on maksanut, tehtävä on suoritettu, jännite purkautuu ja muisti vapautuu uusiin tehtäviin.

Jotta vapaus johonkin voisi realisoitua, ihmisen pitäisi vanhetessaan suuntautua kesken oleviin tehtäviin, sellaisiin, joiden lasku on edelleen maksamatta. Varsin monille, kuten myös Eskolalle, yksi keskeinen jännite on omien lasten ja lastenlapsien elämän seuraaminen ja monenlainen tukeminen. Laskun maksamista vailla olevia jännitteitä voi lisäksi löytyä mil-